

تحوّلات سیاسی قوانین انتخابات مجلس شورای ملی و اسلامی ایران

علی محمد شریفی ♦ اسمعیل دلیر

عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور

تهران ۱۳۸۸

- سرشناسه : شریفی، علی محمد، ۱۳۵۶-.
- عنوان و نام پدیدآور : تحولات سیاسی قوانین انتخابات مجلس شورای ملی و اسلامی ایران/ علی محمد شریفی، اسمعیل دلیر.
- مشخصات نشر : تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تربیت معلم، ۱۳۸۹.
- مشخصات ظاهری : ۲۶۲ص، جدول.
- شابک : ۳۵۰۰۰ریال: ۹۶۴-۹۷۸-۹۶۴-۶۵۳-۶۵-۸
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- موضوع : ایران. مجلس شورای اسلامی -- انتخابات
- موضوع : ایران. مجلس شورای اسلامی -- انتخابات -- قوانین و مقررات
- موضوع : ایران. مجلس شورای ملی -- انتخابات -- تاریخ
- موضوع : ایران. مجلس شورای ملی -- انتخابات -- قوانین و مقررات
- شناسه افزوده : دلیر، اسماعیل، ۱۳۵۱ -
- شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی. واحد تربیت معلم
- رده بندی کنگره : ۱۷۸۷/۵۱۱۱/۳ت ۱۳۸۹
- رده بندی دیویی : ۳۲۸/۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۲۳۹۹۰۰۲

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۶۵۳-۶۵-۸

ISBN : 978-964-6653-65-8

واحد تربیت معلم

عنوان : تحولات سیاسی قوانین انتخابات مجلس شورای ملی و اسلامی ایران

مؤلفین : علی محمد شریفی / اسمعیل دلیر

نوبت چاپ : اول / ۱۳۸۹

چاپ : آزاده

شمارگان : ۱۰۰۰

قیمت : ۴۵۰۰۰ ریال

آدرس ناشر : تهران - خیابان انقلاب اسلامی - خیابان شهید مفتح - پلاک ۱۹ - دانشگاه تربیت معلم - جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم

تلفن و دورنگار : ۸۸۳-۲۵۲۴ - ۸۸۳-۹۲۹۲ مرکز پخش : ۷۷۵-۳۸۲۴

آدرس واحد توزیع : تهران - خیابان انقلاب - بین خیابان فلسطين و چهار راه ولی عصر (عج) - جنب مؤسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران

نمایشگاه دائمی کتاب جهاد دانشگاهی - تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۶ - ۶۶۹۷۵۰۱۷

فهرست مطالب

مقدمه	۶
پیشگفتار	۱۳
بخش اول : دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در خصوص انتخابات	۹
بخش دوم: تحولات قوانین سیاسی مجلس شورای ملی	۱۴
فصل اول: عصر اول مشروطیت	۱۶
فصل دوم: عصر دوم مشروطیت	۷۵
فصل سوم: عصر سوم مشروطیت	۸۵
بخش سوم: تحولات مجلس شورای اسلامی	۱۱۹
۱- دوره اول مجلس شورای اسلامی (مقطع زمانی ۱۳۶۰-۱۳۵۸)	۱۱۹
۲- دوره دوم مجلس شورای اسلامی (مقطع زمانی ۱۳۶۴-۱۳۶۰)	۱۶۲
۳- دوره سوم مجلس شورای اسلامی	۱۶۴
۴- دوره چهارم مجلس شورای اسلامی	۱۶۵
۵- دوره پنجم مجلس شورای اسلامی	۱۷۲
۶- دوره ششم مجلس شورای اسلامی	۱۷۴
۷- مجلس هفتم شورای اسلامی	۱۷۵
۸- دوره هشتم مجلس شورای اسلامی	۱۸۲
۹- نتیجه گیری ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی	۱۸۸
بخش چهارم: مقایسه تطبیقی تحولات مجلس شورای ملی و اسلامی	۱۹۷
فصل اول: تاریخچه تدوین قوانین انتخاباتی مجلس شورای ملی و اسلامی	۱۹۷

فصل دوم: نظامنامه انتخابات اصنافی	۱۹۹
فصل سوم: نتایج و پیامدهای سیاسی	۲۱۶
ضمایم	۲۳۲
ضمیمه شماره ۱	۲۳۲
ضمیمه شماره ۲	۲۴۶
ضمیمه شماره ۳	۲۴۷
منابع و مأخذ	۲۵۰

www.ketab.ir

کتاب حاضر ماحصل بیش از سه سال کار مفید بوده و برای اولین بار در ایران تألیف می‌شود. به پاس قدردانی و تلاش بی‌وقفه نمایندگان دلسوز منطقه مغان که شبانه روز در راستای عمران و آبادانی این خطه مرزی از هرگونه تلاشی فرو گذار نیستند به شرح زیر تقدیم حضور با سعادت نمایندگان محترم مردم شریف شهرستان‌های بیله سوار و پارس‌آباد و گرمی در مجلس شورای اسلامی می‌گردد. باشد که خداوند تبارک و تعالی همیشه یاریگر این زحمت کشان بوده و پاداش اخروی عطاء نماید.

- دوره اول ، محمد رضا راشد، بیله سوار، پارس آباد، گرمی
- دوره دوم ، مطلب دشتی، بیله سوار، پارس آباد، گرمی
- دوره سوم ، حبیب پرومند، بیله سوار، پارس آباد، گرمی
- دوره چهارم ، حاج فیروز احمدی، بیله سوار، پارس آباد، گرمی
- دوره پنجم ، حسن الماسی، بیله سوار، پارس آباد ، گرمی
- دوره ششم ، حسن الماسی، میر قسمت موسوی، بیله سوار- پارس آباد ؛ گرمی
- دوره هفتم ، حاج سلیمان فهیمی، نصیری، بیله سوار- پارس آباد ؛ گرمی
- دوره هشتم ، وکیل سپه ، حاج ولی اسماعیلی، بیله سوار- پارس آباد ؛ گرمی

فهرست تکمیلی

۱۲	 مقدمه
۱۳	 پیشگفتار
بخش اول : دیدگاه حضرت امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در خصوص انتخابات	
۹	
بخش دوم: تحولات قوانین سیاسی مجلس شورای ملی	
۱۴	
۱۶	 فصل اول: عصر اول مشروطیت
۱۶	 ۱- دوره اول مجلس شورای ملی
۱۷	 ۱-۱- استبداد صغیر
۱۸	 ۱-۲- انتخابات مجلس مؤسسان
۲۵	 ۱-۳- ویژگی‌های صوری و ماهوی دوره اول مجلس شورای ملی
۲۶	 الف - بررسی صوری و شکلی
۲۶	 ب - بررسی ماهوی و محتوایی
۲۸	 ۱-۴- تحلیل سیاسی دوره اول مجلس شورای ملی
۲۸	 الف - علل و زمینه‌های تأثیرگذار
۲۸	 (۱) دربار - دولت
۳۰	 (۲) طبقات
۳۶	 ب - مواد نظامنامه
۳۶	 ۱- صنفی بودن
۴۰	 ۲- گنجانیدن قید مالکیت و مأخذ تمول
۴۱	 ۳- محرومیت زنان از حق انتخاب کردن و انتخاب شدن
۴۴	 ۲- دوره دوم مجلس شورای ملی
۴۶	 ۲-۱- فترت بین مجلس دوم و سوم
۴۸	 ۲-۲- قانون انتخابات یک درجه‌ای عمومی و اصلاحات آن

۳- دوره سوم مجلس شورای ملی	۵۰
۳-۱- فترت بین مجلس سوم و چهارم	۵۱
۴- دوره چهارم مجلس شورای ملی	۵۲
۵- دوره پنجم مجلس شورای ملی	۵۴
۵-۱- انتخابات مجلس سنا	۵۸
۵-۲- نظامنامه انتخابات دو درجه‌ای (مقطع زمانی ۱۲۹۰ - ۱۲۸۸ (هـ ش))	۶۳
۵-۳- ویژگی‌های صوری و ماهوی مجلس پنجم	۶۳
الف - بررسی صوری و شکلی	۶۴
ب - بررسی ماهوی و محتوایی	۶۴
۵-۴- تحلیل سیاسی دوره پنجم	۶۵
۵-۵- نتایج و پیامدهای سیاسی مجلس شورای ملی در عصر اول مشروطیت ...	۶۶
الف - تعداد رأی دهندگان	۶۶
ب - شتاب در تدوین	۶۷
ج - موقتی بودن	۶۷
د - مبنا قرار گرفتن اولین نظامنامه برای تدوین نظامنامه دو درجه‌ای	۶۷
ه - تعارض با قانون اساسی	۶۷
و - قانون انتخابات یک درجه‌ای و عمومی (مقطع زمانی ۱۳۵۷ - ۱۲۹۰ (هـ ش))	۶۸
۵-۶- ویژگی‌های صوری و ماهوی مجلس شورای ملی در عصر اول مشروطیت	۶۸
الف - بررسی صوری و شکلی	۶۸
ب - بررسی ماهوی و محتوایی	۶۹
فصل دوم: عصر دوم مشروطیت	۷۵
۱- دوره ششم مجلس شورای ملی	۷۶
۲- دوره هفتم مجلس شورای ملی	۷۷
۳- دوره هشتم مجلس شورای ملی	۷۸
۴- دوره نهم مجلس شورای ملی	۷۸
۵- دوره دهم مجلس شورای ملی	۷۹
۶- دوره یازدهم مجلس شورای ملی	۸۰
۷- دوره دوازدهم مجلس شورای ملی	۸۱

- ۸- دوره سیزدهم مجلس شورای ملی ۸۱
- فصل سوم: عصر سوم مشروطیت ۸۵
- ۱- دوره چهاردهم مجلس شورای ملی ۸۶
- ۲- دوره پانزدهم مجلس شورای ملی ۸۹
- ۱-۲- قوانین مهم دوره پانزدهم مجلس شورای ملی ۹۱
- ۲-۲- وظایف و رسالت مجالس شورای ملی و سنا ۹۲
- ۳- دوره شانزدهم مجلس شورای ملی (۱۳۳۱-۱۳۲۹) (هـ ش) ۹۳
- ۴- دوره هفدهم مجلس شورای ملی (۱۳۳۳-۱۳۳۱) (هـ ش) ۹۵
- ۱-۴- وقایع مهم دوره هفدهم مجلس شورای ملی ۹۸
- ۲-۴- قوانین مهم دوره هفتم مجلس شورای ملی ۹۸
- ۵- دوره هجدهم مجلس شورای ملی ۹۹
- ۶- دوره نوزدهم مجلس شورای ملی ۱۰۰
- ۷- دوره بیستم مجلس شورای ملی ۱۰۱
- ۸- دوره بیست و یکم مجلس شورای ملی ۱۰۳
- ۹- دوره بیست و دوم مجلس شورای ملی ۱۰۴
- ۱۰- دوره بیست و سوم مجلس شورای ملی ۱۰۴
- ۱۱- دوره بیست و چهارم مجلس شورای ملی ۱۰۴
- ۱۱-۱- ترکیب طبقاتی و منشأ اجتماعی نمایندگان ۱۰۶
- ۱۲- نخبگان مجلس شورای ملی در ۲۴ دوره انتخاباتی ۱۰۹
- ۱۳- جمع‌بندی دوره‌های بیست و چهار گانه مجلس شورای ملی ۱۱۳

بخش سوم: تحولات مجلس شورای اسلامی ۱۱۹

- ۱- دوره اول مجلس شورای اسلامی (مقطع زمانی ۱۳۶۰-۱۳۵۸) ۱۱۹
- ۱-۱- ترکیب نمایندگان ۱۲۰
- ۱-۲- ویژگی‌های صوری و ماهوی دوره اول مجلس شورای اسلامی ۱۲۰
- الف - بررسی صوری و شکلی ۱۲۰
- ب - بررسی ماهوی و محتوایی ۱۲۱
- ۱-۳- تحلیل سیاسی مجلس دوره اول شورای اسلامی ۱۲۳
- ۱-۳-۱- علل و زمینه‌های سیاسی تأثیر گذار ۱۲۳
- ۱- شرایط اسلامی - انقلابی ۱۲۳

- ۲- دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)..... ۱۲۴
- ۳- شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران ۱۲۴
- ۲-۳-۱- مواد قانون انتخابات ۱۲۷
- ۲-۱- محدود شدن مشارکت سیاسی گروه‌های مختلف سیاسی ۱۳۳
- ۲-۲- عدم انطباق با قانون اساسی ۱۳۴
- ۲-۳- متداول نبودن در هیچ یک از سیستم‌های انتخاباتی ۱۳۵
- ۲-۴- طولانی‌تر شدن و افزایش هزینه‌های انتخابات ۱۳۶
- ۲-۵- الگوبرداری از قوانین غربی ۱۳۶
- ۲-۶- تأمین نفع ارتجاع و امپریالیسم ۱۳۷
- ۲-۷- تضاد با دیدگاه رئیس جمهوری وقت ۱۳۷
- ۲-۸- شگرد انتخاباتی ۱۳۷
- ۲-۹- افزایش هرج و مرج، تنش و خشونت سیاسی ۱۳۷
- ۲-۱۰- تکمیل طرح منطقه‌ای کردن انتخابات ۱۳۸
- ۲-۱۱- عدم مناسبت و سازگاری با جامعه ایران ۱۳۸
- ۲-۱۲- غیر منطقی بودن ۱۳۹
- ۳- موافقان پیش نویس قانون دو مرحله‌ای شدن انتخابات ۱۳۹
- ۳-۱- داشتن اعتبار و پشتوانه مردمی ۱۳۹
- ۳-۲- توهیم حذف گروه‌ها و اقلیت‌های سیاسی ۱۴۲
- ۳-۳- دادن امکانات بیشتر به مردم ۱۴۳
- ۳-۴- مبالغه کردن و عدم لزوم حصول اکثریت مطلق در دو مرحله ۱۴۳
- ۳-۵- امکان ائتلاف اقلیت‌های سیاسی در مرحله دوم ۱۴۴
- ۳-۶- خود جوش و بومی بودن قانون مذکور و عدم الگوبرداری از غرب ۱۴۴
- ۳-۷- منطقی، اصولی، قابل قبول و با دلیل بودن ۱۴۴
- ۳-۸- عدم منافات و مغایرت با قانون اساسی ۱۴۵
- ۳-۹- درست نبودن استناد به رأی رئیس جمهوری وقت ۱۴۶
- ۳-۱۰- مساله نظارت بر انتخابات ۱۵۵
- ۳-۱۱- مسئله تبلیغات در انتخابات ۱۵۹
- ۳-۱۲- افتتاح مجلس شورای اسلامی ۱۶۲
- ۲- دوره دوم مجلس شورای اسلامی (مقطع زمانی ۱۳۶۴-۱۳۶۰) ۱۶۲
- ۲-۱- ویژگی‌های صوری و ماهوری ۱۶۲

- ۲-۲- تحلیل سیاسی ۱۶۳
- ۲-۳- علل و زمینه‌های تأثیرگذار ۱۶۳
- ۳- دوره سوم مجلس شورای اسلامی ۱۶۴
- ۴- دوره چهارم مجلس شورای اسلامی ۱۶۵
- ۴-۱- وضعیت ترکیب سنی نمایندگان دوره چهارم ۱۶۵
- ۴-۲- میزان تحصیلات نمایندگان دوره چهارم ۱۶۶
- ۴-۳- گروه‌های عمده شغلی نمایندگان دوره چهارم ۱۶۷
- ۴-۴- ترکیب جنسی نمایندگان دوره چهارم ۱۶۸
- ۴-۵- خصوصیات و ویژگی‌های دوره چهارم مجلس شورای اسلامی ۱۶۹
- ۵- دوره پنجم مجلس شورای اسلامی ۱۷۲
- ۶- دوره ششم مجلس شورای اسلامی ۱۷۴
- ۷- مجلس هفتم شورای اسلامی ۱۷۵
- ۷-۱- جریان‌ها و جناح‌های سیاسی درون حاکمیت ۱۷۶
- الف - اصولگرایان ۱۷۶
- ب - اصلاح طلبان ۱۷۸
- ج - رادیکال‌های ساختار شکن (تجدید نظر طلبان) ۱۷۹
- ۸- دوره هشتم مجلس شورای اسلامی ۱۸۲
- الف - انتخابات پرورژه بنیاد ۱۸۳
- ب - انتخابات فرآیند بنیاد ۱۸۴
- ۸-۱- منشور اخلاقی انتخابات اسفند ۱۳۸۶ ۱۸۶
- الف - هدف ۱۸۶
- ب - سیاست‌ها ۱۸۶
- ج - محورهای مهم منشور اخلاقی انتخابات ۱۸۷
- د - اعضای کمیته تدوین و ترویج منشور اخلاقی انتخابات ۱۸۸
- ۹- نتیجه‌گیری ادوار هشتگانه مجلس شورای اسلامی ۱۸۸
- ۹-۲- آرای مأخوذه دوره‌های هشتگانه مجلس شورای اسلامی ۱۹۲
- ۹-۲- کارکرد مجلس شورای اسلامی ۱۹۴
- ۱- اسلامی و انقلابی بودن مجلس ۱۹۵
- ۲- اصالت دادن به مصالح عمومی و منافع ملی ۱۹۵
- ۳- اقدام زیربنایی برای رفع محرومیت‌ها و معضلات مردم ۱۹۵

۴- ساده زیستی و پرهیز از رفاه زدگی..... ۱۹۵

بخش چهارم: مقایسه تطبیقی تحولات مجلس شورای ملی و

اسلامی..... ۱۹۷

فصل اول: تاریخچه تدوین قوانین انتخاباتی مجلس شورای ملی و اسلامی..... ۱۹۷

فصل دوم: نظامنامه انتخابات اصنافی..... ۱۹۹

فصل سوم: نتایج و پیامدهای سیاسی..... ۲۱۶

الف - تعداد رأی دهندگان..... ۲۱۶

ب - طبقاتی شدن دوره اول مجلس شورای ملی..... ۲۱۷

ضمایم..... ۲۳۲

ضمیمه شماره ۱..... ۲۳۲

ضمیمه شماره ۲..... ۲۴۶

ضمیمه شماره ۳..... ۲۴۷

منابع و مأخذ..... ۲۵۰

الف) کتابها..... ۲۵۰

ب) مجموعه قوانین و مقررات، آیین نامه و کارنامه..... ۲۵۳

ج) مجموعه مقالات، مجلات و روزنامهها..... ۲۵۴

د) پایان نامهها..... ۲۵۶

مقدمه

انتخابات یکی از شاخص‌های توسعه سیاسی و مفسر مشارکت سیاسی مردم در حکومت محسوب می‌شود. قوانین انتخاباتی، اجرای آن و میزان مشارکت مردم در انتخابات مبین رابطه حکومت و مردم و ترسیم‌کننده وضعیت اجتماعی جامعه است. قوانین انتخاباتی دوره اول مجلس ایران پس از مشروطه اگرچه ریشه در قوانین انتخاباتی غرب خصوصاً انگلیس داشت اما در عین حال نشان از جامعه صنفی و درجه‌بندی شده شبه طبقاتی بود از این رو تاریخ سیاسی ایران پس از مشروطه هیچ‌گاه مانند دوره پهلوی اینگونه انتخابات را بی‌محتوا و بدون دخالت مردم را به یاد ندارد. چنانچه انتخابات در جمهوری اسلامی را در حقیقت یک انقلاب در قانون، شکل، نحوه اجرا و استقلال مردم باید به حساب آورد و در عین حال نباید از تدوین قانون انتخابات در دوره‌های مختلف قبل و بعد از انقلاب اسلامی به دلیل مهجور بودن آل در دوره‌های طولانی غافل بود زیرا تصویب قوانین انتخاباتی در دوره‌های اولیه مجلس و بخشی از ادوار، انعکاس وضعیت اجتماعی و تحولات ایران بوده است، همچنانکه در دوره‌های دیکتاتوری هم بازتاب تفکر حاکمان وقت، اصل مهم بوده است. یک قانون علاوه بر اینکه دارای بار و محتوای حقوقی است که از خود مواد قانون نشأت می‌گیرد می‌تواند دارای محتوای سیاسی، اجتماعی و یا فرهنگی نیز باشد. قوانین انتخابات نیز از این قاعده مستثنی نیست، این قوانین که در رابطه با مجلس شورا هستند، از محتوای سیاسی بالایی برخوردار است زیرا مجلس یک نهاد مهم سیاسی است که نقش بسیار مهمی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی از طریق وضع قانون و نظارت بر اعمال دولت‌ها دارد.

پیشگفتار

از آنجا که در همه نظام های سیاسی مشارکت مردم در تدوین قوانین یا به عبارت بهتر قانون گذاری از طریق نمایندگان انتخابی مردم در مجلس به عهده خود مردم گذاشته شده است حساسیت موضوع، ما مولفین را بر آن داشت تا ضمن بررسی دیدگاه حضرت امام خمینی بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، محتوای سیاسی قوانین انتخابات مجلس شورای ملی و اسلامی، عوامل تاثیرگذار در تکوین آنها و نتایج و پیامدهای سیاسی آنها را به صورت بی طرفانه مورد تجزیه و تحلیل سیاسی قرار داده و در نهایت مقایسه ای هم بین آنها انجام دهیم چراکه مقایسه یا بررسی تطبیقی قطعا بر آگاهی و بینش انسان خواهد افزود.

یاد آور می شویم با عنایت به حجم بودن مسائل و رویداد های مجلس در زمان قبل و بعد از انقلاب اسلامی جمع بندی و ارائه تمام اطلاعات کار دشواری بوده و می توانست منجر به تالیف بیش از ده جلد کتاب گردد که در اینجا تلاش ما بر این شد تا با دقت و موشکافی مسائل و تحولات دوره های یاد شده موضوعات اساسی و بیشتر محتوای سیاسی را مد نظر قرار دهیم تا اطلاعات مورد نیاز علاقمندان به مسائل سیاسی را در چارچوب یک کتاب تدوین نموده و محورهای کلی را در اختیار این عزیزان قرار دهیم.

این کتاب ماحصل حدود سه سال کار مفید بوده و برای اولین بار با این عنوان در ایران تالیف و منتشر می شود که امیدواریم برای شما عزیزان به ویژه برای کسانی که با علم سیاست سروکار دارند مفید و مثر ثمر واقع شده باشد. رهنمایی شما بزرگواران در راستای بهبود کیفیت و رفع نواقصات احتمالی در تجدید چاپ های بعدی موجب خوشحالی و امتنان خواهد بود.

از امتیازات این کتاب می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- کتاب حاضر از جامعیت و به طور کلی از شمول کاملی برخوردار است یعنی از تدوین

اولین قانون انتخابات (۱۲۸۵ هـ ش) تا قانون مصوب (۱۳۷۴ هـ ش) و تا دوره کنونی سخن گفته که نشان دهنده تازگی آن است.

۲- این کتاب حاصل مطالعات و تحقیقات چند رشته ای و میان رشته ای است و در آن پیوند بین سیاست، حقوق، تاریخ سیاسی قوانین انتخابات به خوبی خود را نشان می دهد.

۳- مقایسه ای تطبیقی بین ابعاد سیاسی قوانین انتخابات، علل و زمینه های سیاسی

شکل‌گیری آنها و نتایج و پیامدهای آنها انجام شده است که این امر بر آگاهی و بینش محقق برای رسیدن به حقیقت می‌افزاید.

۴- در جاهای مختلف، به دیدگاه‌های افراد صاحب‌نظر نیز اشاره گردیده است بدین طریق بهتر می‌توان به حقیقت رسید.

۵- این کتاب سیر تطور و تحول قانون انتخابات و مصوبات مجلس و چگونگی تغییر آن را نشان می‌دهد و همان‌طور که می‌دانید قانون انتخابات زائیده جامعه انسانی است و مانند هر پدیده انسانی در حال تغییر و تحول است؛ لذا با بررسی سیر تغییرات و تحولات قانون انتخابات می‌توان به تدوین قانونی بهتر دست پیدا کرد.

اسمعیل دلیر و علی محمد شریفی
اعضای هیئت علمی دانشگاه پیام نور

www.ketab.ir